

Sri, 9-12-2015, 00:42:16

Naslovnica \ Razgovori \ M. Grčević: O jezičnoj politici puno se priča, a malo zna i slabo istražuje

Telefonski dogovor priloga

Komentirajte

Kolumne

Radio i TV

Jazz	Blues
Klasična	Soundtracks
Rock	Celtic
Trsat	CMC
Radio i TV	HRT

Poveznice

Snalaženje

Svi članci na Portalu su

smješteni ovisno o sadržaju po rubrikama. Njima se pristupa preko glavnoga izbornika na vrhu stranice. Ako se članci ne mogu tako naći, i tekst i slike na Portalu mogu se pretraživati i preko Googlea uz upit (upit treba upisati bez navodnika): „traženi_pojam site:hkv.hr“.

Posjetitelji

Imamo 215 gostiju i nema članova online

Administriranje

Korisničko ime
Lozinka

Zapamti me

 Zaboravili ste

M. Grčević: O jezičnoj politici puno se priča, a malo zna i slabo istražuje

Objavljeno: 23. lipnja 2015.

59 komentara

Razgovor s prof. dr. sc. Mariom Grčevićem

Dana 12. lipnja 2015. održana su dva različita, no u nekim dijelovima tematski podudarna skupa. U Pakracu je održana konferencija Hrvatski identitet u organizaciji HDZ-ove Akademске zajednice Ante Starčević. U Zagrebu je organiziran Okrugli stol o pitanju obveznosti uporabe hrvatskoga jezika u radnim odnosima, u organizaciji Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, časopisa Radno pravo, a pod pokroviteljstvom Večernjega lista. U Pakracu je prof. dr. Mario Grčević održao predavanje "Jezična politika u zaštiti i izgradnji hrvatskoga nacionalnoga identiteta". Govorio je o potrebi zakonske regulacije hrvatskoga jezika u službenoj i javnoj uporabi. U pozivu na Okrugli stol u Zagrebu kaže se da je sve veći broj tvrtka u stranome vlasništvu i da se ponegdje traži da se komunikacija ili dio komunikacije odvija na stranom, a ne na hrvatskom jeziku, čak i s onim radnicima kojima strani jezik nije bio uvjet za posao. Večernji list prenio je zaključak organizatora Okrugloga stola da u raspravi sa stručnjacima treba vidjeti treba li nam zakon o javnoj uporabi hrvatskog jezika ili da se odredbe jezične legislativne inkorporiraju u postojeće zakone. Tim povodom obratili smo se prof. dr. Mariju Grčeviću.

Profesore Grčević, što mislite Vi, treba li nam s obzirom na činjenicu da se u velikim tvrtkama ponekad traži da se komunikacija ili dio komunikacije odvija na stranom, a ne na hrvatskom jeziku, zakon o javnoj uporabi hrvatskoga jezika ili je bolje odredbe jezične legislativne inkorporirati u postojeće zakone?

Najprije bih rekao da je dobro što se afirmativno govori i raspravlja o zakonu koji bi bio posvećen uporabi hrvatskoga jezika, jer u našem društvu o njemu postoji previše predrasuda. Glede interne komunikacije neke tvrtke treba uzeti u obzir da ona nije javna stvar i da bi bilo promašeno u postojećim zakonskim okvirima uređivati ju zakonom o javnoj uporabi hrvatskoga jezika. Na jezik interne komunikacije neke tvrtke može se, ako bi se htjelo, utjecati zakonskim odredbama o službenom, a ne javnom jeziku.

Zašto bi interna komunikacija neke tvrtke za hrvatskoga zakonodavca mogla imati status službene komunikacije?

Zato što je riječ o komunikaciji pravnih osoba registriranih u Republici Hrvatskoj, a na nju možete zakonski utjecati u skladu s člankom 12 Ustava Republike Hrvatske koji kaže da je hrvatski jezik u službenoj uporabi u Republici Hrvatskoj. S druge strane, pojam "javna uporaba" ne postoji u hrvatskim zakonima i ako ga uvodimo treba to učiniti na primjeren način.

Moram podsjetiti da se u nas često govori da nam treba zakon o javnoj uporabi hrvatskoga jezika. Hrvatski laburisti uputili su u saborsku proceduru 2010. godine i 2012. godine svoj prijedlog Zakona o javnoj uporabi hrvatskoga jezika. Vi pak kažete da pojam javne uporabe hrvatskoga jezika nije poznat hrvatskom zakonodavstvu!

Da, tako je. Naslovi zakonskih prijedloga koje spominjete nastali su pod utjecajem zakona o javnoj uporabi slovenskoga jezika iz 2004. godine. Taj je zakon u novije vrijeme glavni izvor iz kojega se u nas preuzima pojam "javna uporaba", pa i onda kada se misli na službenu uporabu. Dobro je uzimati u obzir što se događa izvan granica Republike Hrvatske, no ne treba hrvatski jezični zakon izrađivati prema stranim modelima i ujedno ne uzimati u obzir hrvatski pravni poredak. To bi bio novi korak u pogrešnom smjeru. Propalih prijedloga imali smo do sada nekoliko i novi nam ne trebaju. U našem se Ustavu kaže, već sam rekao, da su u službenoj uporabi hrvatski jezik i latinično pismo. Logično bi bilo imati zakon koji bi odredio što je to službena uporaba i kako se provodi. U tu bi svrhu bio primjeren Zakon o službenoj uporabi hrvatskoga jezika, a ne Zakon o javnoj uporabi hrvatskoga jezika.

Zašto do sada nijedan takav zakonski prijedlog nije prošao u Saboru?

Ponajprije zato što se u nas o jezičnoj politici puno priča, a malo zna i slabo istražuje. O tome dovoljno govori činjenica da se o realnoj jezičnoj politici drugih zemalja i EU-a u nas ne provode istraživanja i da stoga nema ni doktorata o takvim temama. U onoj mjeri u kojoj ih djelomice ima, dobivene spoznaje ne implementiraju se u društveno-političke spoznaje ni razvoje. Iznimka su pojedini strani jezični zakoni, ponajprije slovenski Zakon o javnoj uporabi slovenskoga jezika, no i to samo kao jedan segment slovenske jezične politike, dok o ostalima kao društvena i akademska cjelina zapravo ništa ili vrlo malo znamo.

Što je javna uporaba hrvatskoga jezika, za razliku od one službene?

Na neboderu na Trgu bana Jelačića možete vidjeti veliki natpis na kojem piše "OBSERVATION DECK". To je javna uporaba, ne hrvatskoga, već engleskoga jezika u Hrvatskoj. Takvi natpisi mogli bi podlijeagati pretpostavljenomu zakonu o javnoj uporabi hrvatskoga jezika, no ne i

Radi dogovora o prilogama, Portal je moguće kontaktirati putem Davora Dijanovića, radnim danom od 17 do 19 sati na broj +385-95-909-7746.

1 klik na Facebooku za hkv.hr

Lijepa Naša

Prognoza

Hrvatska danas

Hrvatska sutra

Prognoza za pomorce

korisničko ime?
o Zaboravili ste lozinku?

zakonu o javnoj
uporabi hrvatskoga
jezika, no ne i interna
komunikacija neke
tvrtke.

interna komunikacija neke
tvrtke.

Znači li to da trebamo dva
jezična zakona: jedan o
službenoj uporabi
hrvatskoga jezika, a drugi o

njegovo javnoj uporabi?

Ne mislim da su nam potrebna dva jezična zakona. U buduću Zakon o službenoj uporabi hrvatskoga jezika mogle bi se ugraditi dvije-tri odredbe o javnoj uporabi hrvatskoga jezika i na taj način riješiti problem.

Ne bi li se novim zakonom moralo zabraniti natpise poput onoga na Trgu bana Jelačića?

Treba dobro paziti da se novim zakonskim odredbama ne nanese šteta. Kao što nam raznorazni nekritični promicatelji globalizacije dugoročno nanose ili mogu nanijeti veliku štetu, štetu drugoga tipa, no također štetu, može nanijeti i populizam u obrani hrvatskoga jezika i njegova statusa. Za turističke potrebe javni natpisi na stranim jezicima moraju biti dopušteni, a tvrtkama koje imaju središnjicu npr. u Njemačkoj nema smisla zabranjivati uporabu njemačkoga u određenim poslovima koji su bitni za funkcioniranje tvrtke, a isto vrijedi i za uporabu drugih stranih jezika. Treba reći i to da su jezična prava nacionalnih manjina zakonski određena i da se njih buduću zakon o hrvatskom jeziku, kakav god da bio, ne će ticati.

Kako biste Vi riješili pitanje natpisa kao što je taj na Trgu bana Jelačića?

Trebalo bi odrediti da svi javni natpisi moraju biti napisani na hrvatskom s mogućim prijevodom na strane jezike. Ne treba zabranjivati javnu uporabu stranih jezika u situacijama u kojima je ona potrebna. Osim toga, bitno je držati se načela da zbog uporabe hrvatskoga jezika u Hrvatskoj nitko ne smije biti diskriminiran, a da se strani jezici rabe onda kada treba i onako kako treba.

Vratimo se početnomu pitanju u ispravljenom obliku: Treba li nam zakon o službenoj uporabi hrvatskog jezika ili je bolje odredbe jezične legislativne inkorporirati u postojeće zakone?

Pitanje i dalje ne valja jer mi već imamo oko tridesetak zakona i nebrojenih podzakonskih akata u kojima je inkorporirana ustavna odredba o hrvatskom jeziku i latinici u službenoj uporabi. Iako ti zakoni postoje, oni su široj javnosti slabo poznati. Svaka rasprava o zakonu o hrvatskom jeziku mora krenuti od njih i od Ustava. Primjerice, prema Zakonu o dadiljama ne možete biti dadiljom ako ne poznajete hrvatski jezik i latinično pismo. Isto vrijedi i za privatne detektive, medicinsko osoblje, itd. Međutim, iako dadilja i privatni detektiv po zakonu moraju znati hrvatski i latinicu, a također i pojedini članovi uprava kreditnih institucija, mirovinskih fondova i sličnih tijela, u Zakonu o radu nema ni riječi o jeziku, što otvara prostor različitim devijacijama u praksi.

Potreba

*Nama sada treba
zapravo samo jedan
krovni jezični zakon
koji bi na jednom
mjestu skupio i
objedinio sve
relevantne jezične
odredbe iz drugih
zakona i popunio
praznine koje treba
popuniti. Dakle,
jezične odredbe u
drugim postojećim
zakonima mogu ostati,
ne treba ih uklanjati jer
bi to bilo
prekomplicirano i
nepotrebno, no morale
bi se u razumnom
roku prilagoditi
krovnomu zakonu ako
pojedinačno od njega
odstupaju.*

Dakle, mi imamo situaciju da je službena uporaba hrvatskoga jezika načelno definirana Ustavom i mnogim zakonima, no da su te zakonske odredbe nesustavne i katkada međusobno neusklađene. Nama sada treba zapravo samo jedan krovni jezični zakon koji bi na jednom mjestu skupio i objedinio sve relevantne jezične odredbe iz drugih zakona i popunio praznine koje treba popuniti. Dakle, jezične odredbe u drugim postojećim zakonima mogu ostati, ne treba ih uklanjati jer bi to bilo prekomplicirano i nepotrebno, no morale bi se u razumnom roku prilagoditi krovnomu zakonu ako pojedinačno od njega odstupaju.

Dakle, mi imamo situaciju da je službena uporaba hrvatskoga jezika načelno definirana Ustavom i mnogim zakonima, no da su te zakonske odredbe nesustavne i katkada međusobno neusklađene. Nama sada treba zapravo samo jedan krovni jezični zakon koji bi na jednom mjestu skupio i objedinio sve relevantne jezične odredbe iz drugih zakona i popunio praznine koje treba popuniti. Dakle, jezične odredbe u drugim postojećim zakonima mogu ostati, ne treba ih uklanjati jer bi to bilo prekomplicirano i nepotrebno, no morale bi se u razumnom roku prilagoditi krovnomu zakonu ako pojedinačno od njega odstupaju.

Predstavnik HDZ-ova Odbora za znanost na Okruglom stolu prenio je stav Odbora da će inzistirati na depolitizaciji jezika i prepustiti ga stručnjacima. S druge strane, u Pakracu je u zaključke skupa ušlo da će se podržati zakonski prijedlozi o kojima ste Vi govorili. Kako to tumačite?

Danas je moderno govoriti o depolitizaciji svega i svačega, no hrvatski jezik nije moguće "depolitizirati" jer se nad svim europskim jezicima provodi jezična politika, pa tako i nad hrvatskim. Hrvatski ne može biti iznimka. Glavni je provoditelj hrvatske jezične politike država, već samim time hoće li ili ne će stvoriti pravne okvire kojima će regulirati normativni rad struke na način da rezultati njezina rada budu pravno legitimni i od najveće moguće opće društveno-političke koristi.

Npr., o depolitizaciji jezika često je govorio bivši ministar znanosti, obrazovanja i športa Željko Jovanović. Ukinuo je Vijeće za normu hrvatskoga standardnoga jezika 2012. s naknadnim obrazloženjem da je Vijeće bilo od politike imenovano tijelo, a da se politika ne smije miješati u pravopisno-jezična pitanja. To su bile njegove deklarativne poruke, a istodobno se umiješao u rad struke kao nijedan njegov prethodnik. U rujnu 2013. godine bio sam pozvan da budem članom Državnoga povjerenstva XIX. natjecanja iz

hrvatskoga jezika. Prva je sjednica održana u Agenciji za odgoj i obrazovanje, u zgradi u kojoj se nalazi i Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa. Zaposlenici Agencije priopćili su nam da će se u natjecanju rabiti isključivo pravopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Dva puta pokušao sam o tom otvoriti raspravu postavljajući pitanje kako je moguće u natjecanju rabiti pravopis koji još nije dostupan kao tiskana knjiga i koji se nikada nije rabio u nastavi, za razliku od Hrvatskoga školskoga pravopisa, koji je tada, osim što je već godinama bio u školskoj uporabi, još uvijek imao ministrovu preporuku za uporabu u osnovnim i srednjim školama. Službenici Agencije

odgovorili su na sastanku da o tom nema rasprave jer da je odluku o pravopisu u natjecanju već donio ministar Željko Jovanović.

Tek dosta vremena nakon toga saznalo se da je sljedeći dan Jovanović izrekao Pravopisu Instituta preporuku za uporabu u osnovnim i srednjim školama, i ujedno povukao preporuku koju je imao Hrvatski školski pravopis. Sve da je to učinio i prije sastanka Državnoga povjerenstva, nije se smio postaviti iznad Državnoga povjerenstva i narediti mu Institutov Pravopis koji učenici – za koje se priprema natjecanje –, nisu ni teoretski mogli imati u rukama. Dok je ministrovu preporuku za uporabu imao Hrvatski školski pravopis, uvjeravali su nas iz Ministarstva znanosti da je preporuka pravno neobvezujuća pa nikomu nije jasno kako je postala "obvezujućom" čim ju je Jovanović dao pravopisu prema vlastitom izboru.

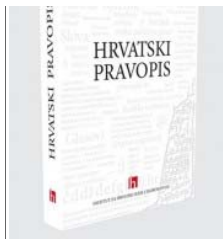
Naravno, u sklopu takve jezične politike nije bilo iznenađujuće ni podnošenje sudske tužbe u povodu opširnoga kritičkoga prikaza Institutova Pravopisa u časopisu Jezik. Osim sudske tužbe protiv autorice podnesen je i zahtjev za smjenom urednice časopisa u kojem je prikaz objavljen.

Institutova sudska tužba protiv autorice prikaza dr. sc. Nataše Bašić pravomoćno je odbijena. Postavlja se pitanje kako dalje. Što predlažete, kako riješiti pravopisnu zavrzlamu u hrvatskom školstvu?

U postojećoj situaciji moglo bi pomoći državno strukovno tijelo kao što je bivše Vijeće za normu hrvatskoga standardnoga jezika, no njega više nemamo jer ga je bivši ministar za potrebe svoje jezične politike i u ime navodne depolitizacije jezika i pravopisa ukinuo. To su razlozi zbog kojih ne bismo smjeli paušalno govoriti o depolitizaciji jezika i pravopisa. Postojeća situacija sama bi se od sebe razriješila kada bi se donio zakon o hrvatskom jeziku o kojem smo govorili i kojim bi se u skladu s prijedlogom Matice hrvatske osnovalo Vijeće za hrvatski jezik. U njem bi bile zastupljene ključne jezikoslovne, znanstvene i kulturne udruge i institucije, odsjeci i katedre za kroatistiku.

Vijeće kao nadstranačko i državno tijelo dalo bi na zahtjev Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa mandat za pisanje novoga školskoga pravopisa. Prijedlog takva pravopisnoga povjerenstva morao bi proći verifikaciju državnoga Vijeća za hrvatski jezik. Na taj način, i međusobnim povezivanjem i otvorenim i iskrenim dijalogom sigurno bi se došlo do zajedničkih rješenja i prihvatljivih kompromisa, i to na dobrobit hrvatskoga jezika. Tijela hrvatske države dužna su stvoriti okvire u kojima će to biti moguće.

(as)

Prilog je dio programskoga sadržaja "Događaji i stavovi", sufinanciranoga u dijelu sredstvima Fonda za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija.

blog comments powered by DISQUS

[back to top](#)